

Yidiş dilinin dev öykücüsü

Yidiş dilinde yazan Nobel’li yazar Isaac Bashevis Singer’ın ‘Son İblis’i, yazarın ilk döneminden öyküleri bir araya getiriyor. Bu öykülerinde Singer kendi yetiştiği kültür dünyasında hareket ediyor ve bu küçük dünyadan evrensele açılıyor.

ERAY AK

e.erayak@gmail.com

Kısıtlı bir çevre tarafından kullanılan Yidiş dilinde yazmasına rağmen dünyaca tanınmayı başarmış ve 1978 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’ne değer görülmüş Isaac Bashevis Singer’ın öyküleri okurların karşısına çıkmaya başladı kısa süre önce. ‘Toplu Öyküler’ başlığı altında yayımlanacak üç kitaptan ve bu üç kitabın toplamında yer alacak 47 öyküden oluşacak Singer’ın öykü külliyyatı. İlk kitabın adı ise ‘Son İblis’. Kitapta, Singer’ın 13 öyküsünü okuyoruz.

Aslı Biçen’in çevirisiyle okuduğumuz kitap, bir hikâye anlatma ustasıyla tanıştırtıyor bizi. Singer’dan yine Aslı Biçen çevirisiyle daha önce de bir kitap okumuştuk: 2003’te yayımlanan ‘Meşuga’. 1950’li yıllarda geçen bir romandı ‘Meşuga’. New York’ta, Yidiş dilinde yayın yapan bir gazetede romanlar tefrika edip öyküler ve köşe yazıları yayımlayan Polonya asıllı Yahudi yazar Aaron Greidinger’in hikâyesiydi anlatılan. ‘Meşuga’dan bahsetmemin bir sebebi Singer’ı öncesinde tanıdığımızı belirtmek. Bir sebebi de Singer’ın da yaşam hikâyesinin aynen ‘Meşuga’daki gibi ilerlediğini söylemek.

1940’lardan itibaren gazetelerde, dergilerde kaleme aldıklarıyla hayatını sürdürmeye başlayan Singer, Yidiş aslı 1945’te yayımlanan, ayrıca ‘Son İblis’in de açılış öyküsü olan ‘Budala Gimpel’in 1953’te Saul Bellow tarafından İngilizceye kazandırılmasıyla edebiyat dünyasının kapılarını ardına kadar aralıyor. Sonrasında Amerika’ya da yerleşecek olan Singer, eserlerini hem Yidiş dilinde hem de İngilizce yazmayı sürdürür. 1991’de öldüğünde ise ardında hem gazete yazıları, hem öyküler, hem romanlar hem de çocuk kitaplarından meydana gelen dev bir külliyyat bırakmıştır. Türkçede ise bugün sadece ‘Meşuga’ ile birlikte ‘Toplu Öyküler’inin ilk cildi ‘Son İblis’ okurla buluşuyor.

Singer’dan ve yaşamından biraz bahsetmemin sebebi, Türkçe kaynaklarda yazara dair pek fazla bilginin yer almasından. ‘Son İblis’in ilk sayfasına da bu bağlamda detaylı denebilecek bir biyografi eklenmiş.

‘Son İblis’te, Singer’ın yazarlığının ilk döneminden öyküler bir arada. Bu öykülerinde Singer kendi yetiştiği kültür dünyasında hareket ediyor ve bu küçük dün-

yadan evrensele doğru açılacak kapının taşlarını örüyor. Bunu ise hikâye anlatmadaki ustalığına, içinde yaşadığı kültüre olan hâkimiyetine ve kendi gerçekliğinin masalını anlatabilmesine borçlu yazar. Büyülü gerçekçiliğin manifesto metinlerinden olan ‘Yüzyıllık Yalnızlık’ için Márquez, bizim dünyamızda tamamıyla gerçektir yaşananlar minvalinde yorumlanabilecek bir saptamada bulunmuştu. Singer’ın, öykülerinde gerçek ve düş arasında kurduğu ilişki de bu denli birbirine yakın. **Singer, bir iblisten bahsediyorsa o iblis, kendi dünyasında gerçek bir iblistir, içinde bulunduğu kültür dairesi bu iblisin düş olduğunu reddeder. Sadece biz bugünden okuduğumuzda, Singer’ın öykü evrenini ‘olağanüstü’lülle niteleyebiliriz. Singer için yaşananlar bu anlamda gerçekliğin kurmacasından ibaretti.** Singer’ın Amerika’ya göç etmeden önce yaşadığı Varşova’da ve Polonya’nın küçük Yahudi yerleşimlerinde geçen öyküler olduğunu da belirtmekte yarar var bu bağlamda ‘Son İblis’te bir araya gelenlerin. Tam da bundan, kendi kültüründen halk hikâyelerinin ve Musevi mistisizminin beslediği bir kaynaktan esinini alıyor bu öyküler. O kaynaktan o küçük Yahudi mahallesinin kendisi de var. Mahallenin kendisi de insanları da sayfalar arasında kahramanlar olarak karşımıza çıkıyorlar. Bu bağlamda bugün artık yok olmuş bir kültürün, Singer’ın öykülerinde bütün zenginliğiyle yaşamaya devam ettiğini söylemek gerek.

Halk hikâyelerinden de beslenen, o hikâyelerin seslerini duyduğumuz ilgi çeken bir üslubu var Singer’ın. Kimi eleştirmenler bunu ‘berrak karmaşıklık’ olarak tanımlamış. Singer ise şöyle diyor: “Edebiyat, absürt olanı gayet iyi tanımlayabilir ama kendisi absürt olmamalıdır.” Singer’ın öyküleri de tam olarak bu noktada rengini buluyor. İroninin, mizahın, trajedinin, absürdün ve mistik boyutun iç içe girdiği ama tek bir meseleye; kurguya hizmet ettiği bir dünya Singer’ın dünyası: Karnaval... Bugüne de ses vermeyi başarabiliyorlar üstelik. ■

**SON İBLİS
TOPLU ÖYKÜLERİ**

Isaac Bashevis Singer
Çeviren: Aslı Biçen
Yapı Kredi Yayınları, 2022
226 sayfa.